

Խ. ՄԱՏԻՆՅԱՆ

(ՄԻՆՈՒՆՑ)

№1412

ԳՐԹԱԴՈՒԼ

(Ինցնկերով կա 3 պատկերով)

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВСТАНОВЛЕНИЯ
Лечебная Наука
СССР

891.995

15-33

ԹԻՖԼԻՍ — 1928 թ.

Ն2443

Խ. ՄԱՏԻՆՅԱՆ
(ՄԻՆՈՒՆՑ)

891.825
Մ-33

1928 N543
2011-07

== Գ Ո Ր Ծ Ա Դ Ո Ւ Լ ==

(Ինցքենիւրովկա 3 պատկերով)

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОССТАНОВЛЕНИЯ
Академия Наук
СССР

42.20502

ԽԻՖԱԼԻՍ—1928 p.

25.06.2013

77057

60265.67

Գրառեպլար № 354

Տիրաժ 1000

Թիֆլիս, Ժ. Տ. Գ. Խ. Պոլիգր.Տրեստի 4-րդ տպարան, Պուշկինյան փ. № 3:

Գ Ո Ր Ծ Ա Դ Ո Ւ Լ

(ԻՆՍՅԵՆԻՐՈՎԿԱ 3 ՊԱՏԿԵՐՈՎ)

Գործող անձինք՝

1. Կարո	Բանվոր	40	տարեկան
2. Բարսեղ	»	35	»
3. Ավանեսով	»	40	»
4. Հակոբ	»	25	»
5. Գրիգոր	»	40	»
6. Սերոբ	»	24	»
7. Գերասիմ Յասսիչ, գործարանատեր		50	»
8. Յելենա Սերգենա—նրա կինը		38	»
9. Անդրեյ Իվանիչ—նրա կառավարիչը		45	»
10. Մարգուշ, նրա աղջիկը		11	»
11. Ոսիկ, նրա տղան		9	»
12. Անուշ—աղախինը		26	»
13. Բեգլար—լրտեսը		40	»
14. Ճառախոս փողոցում		—	—
15. Ա. ձայն		—	—

16. Բ. ձայն	—	—
17. Գ. ձայն	—	—
19. Դ. ձայն, փողոցում	—	—
20. Ամբոխ, »	—	—
21. Յերդեցիկ խումբ փողոցում	—	—
22. Սոնա, Կարոյի մայրը	50	»
23. Սիրան, հարեանի կինը	55	»
24. Սուրիկ, Կարոյի տղան	12	»
24. Շուշան, նրա կինը	30	»

Ծանոթութիւն.— Այս պիւսիսը, ինչպէս ամեն մի մասսայական պիւսիս, պահանջում է խիստ դիւրացիւնա կուլիսներում, ապա թե վոչ, (մանավանդ բ. պատկերում, յերբ բանվորական ցույցն է փողոցում), տպավորութիւնը կըթուլանա: Սցենարիւսից շատ բան է կախված. նա ներքի և դրսի խոսակցութիւնը պիտի համաձայնեցնի իրար, վորպէսզի խոսքերն ու տրաքոցները ճիշտ ժամանակին լինեն և շփոթութիւն չառաջանա: Ճառախոսը պիտի լինի կամ կուլիսների խորքում կամ բեմ տանող կիսափակ դռան հետեին, վորպէսզի հասարակութիւնը զգա, վոր ցույցը, իսկապէս, փողոցումն է: Իհարկէ, խոսքս վերաբերում է զպրօցներին, վորտեղ բեմադրելու տեսակետից դեռ անփորձ են:

Ա. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը ներկայացում է գործարանի մի մասը: Աջ և ձախ կողմերում մի-մի դադգահներ, կաշվե ժապավեններով միացած առաստաղի հետ: Պատերից կախած են զանազան գործիքներ: Սեղաններին ամրացրած են սեղմիչներ, վորոնց վրա յերկաթ են խարտոցում: Դադգահների տեղ կարելի չէ դնել սեղաններ, առջևից կպցնել նկարած դադգահներ և յերեսը դարձնել դեպի ժողովուրդը: (Վարագույրը բացվելիս լսվում են մուրճերի զարկեր, յերկաթի զրնգոց, վորոնք հետզհետե հանդարտվում են, և խոսելիս միայն լսվում են թեթև թխկոցներ):

Տ Ե Ս Ի Լ I

ԿԱՐՈ.—(Քրի սակ յերգում է մարտելից):

ԲԱՐՍԵՂ.—(Քիչ հետ մոտենալով Կարոյին, կամացուկ).—Տո՛ւ, կամանց, ինչ էս ձենդ գլուխդ գցել, (ցույց տալով մյուս կողմը).—չէ՞ս տեսնում հոտոտող շունը ման է գալիս:

ԿԱՐՈ.—Բարը գլուխը: (Շարունակում է աշխատել յեվ յերգել):

ԲԱՐՍԵՂ.—Կարո՛, լսե՛լ էս, վոր կառավարիչը խաղեյնին ասել է, վոր միթում դու ուզում էս գործարանի բանվորների մեջ բռնիք գցես:

ԿԱՐՈ.—Հը, բանիդ կաց, ի՞նչ է, վախճում ես:

ԲԱՐՍԵՂ.—Ինչի պիտի վախենամ, բայց յես ուզում եմ իմանամ, զու գիտե՞ս ով է այդ խաբար տանողը:

ԿԱՐՈ.—Յանիմ Բեգլարը չի:

ԲԱՐՍԵՂ.—Հա:

ԿԱՐՈ.—Գիտեմ, նա կտանի խաբարը, բա ո՞վ կտանի:

ԲԱՐՍԵՂ.—Են որը տուն գնալիս ասում եմ.—«Բեգլար, լավ բան չի, վոր զու բանվոր մարդ, մեր ընկերների գաղտնիքները հայտնում ես կառավարիչին, նա յեկ խաղեյինին»:

ԿԱՐՈ.—Բա, նա ի՞նչ է ասում:

ԲԱՐՍԵՂ.—Ինչ պիտի ասի. ասում է. «Եդ ասող շան վորդու տեղն ասի, տեսնեմ նա՞ յե խաբար տանողը, թե յես»:

ԿԱՐՈ (անոթը դնելով Բարսեղի ուսին).—Բարսեղ, գիտե՞ս ինչ:

ԲԱՐՍԵՂ.—Հը:

ԿԱՐՈ.—Մինչև հիմա յես ել ենքան չեյի հավատում, թե Բեգլարը լրտես է. ասում էյի. «Խոսք է ելի, ասում են, սուս ու փուս մարդու վրա միշտ կկասկածեն»: Բանից յերևում է, վոր իսկապես լրտես է, բանվոր չի:

ԲԱՐՍԵՂ (զարմացած).—Ի՞նչ էս ասում, բանվոր չի:

ԿԱՐՈ.—Հա, քեզ ասում եմ, վոր բանվոր չի, լրտես է: (Այս ու այն կողմը նայելով).—Խաղեյինը նրան գործ է տվել, վոր մեր գաղտնիքներն իմանա, հայտնի իրեն:

ԲԱՐՍԵՂ.—Տեսնում ես... իսկի մենք իմացել ենք, վոր նա բանվոր չի:

ԿԱՐՈ.—Յես ել եդ չեյի իմանա, յեթե Բագվից մեր ընկերները չգրեյին, թե նա այնտեղ, Միրզոյի նավթահանքում յերկար ժամանակ լրտեսություն է արել:

ԲԱՐՍԵՂ.—Տեսնում ես դրան, բա դրա գլուխը չջարդե՞նք: Իսկ եդ ինչո՞ւ չես ինձ շուտ ասել:

ԿԱՐՈ.—Յես ել նոր եմ իմացել: Ընկերները գրում են, վոր զգուշ լինենք: Յես արդեն մերոնց զգուշացրել եմ:

ԲԱՐՍԵՂ (նկատելով կառավարչին).—Սուս, կառավարիչը գալիս է. (իսկույն գործի յեն անցնում):

Տ Ե Ս Ի Լ II

Նրանք յեկ կառավարիչը

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ (բարկացած, պոռճելը կուսն ասկին, ներս է մտնում).—Հը, ի՞նչ է, զրո՞ւյց էյիք անում:

ԲԱՐՍԵՂ.— Զրույց չեյինք անում: Հարցնում եյի Կարոյին,—
(ցույց տալով)— ես երկաթն ելի խարտոցեմ, թե վոչ:

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.— Գիտեմ... «Ելի խարտոցեմ, թե վոչ»... Դե,
եղտեսակ բաներ չլինի. յեթե մեկ ել տեսա, ձեր հետքը չի լինի
գործարանում: Դուք չգիտեք, վոր բանվորների ծուլության պատ-
ճառով խաղեյինն ես տարի տասը հազար մանեթ փաս ե քաշել.
վոր ամեն մեկն այդպես զրույց անի, ել եղ փասը վճարեղից
դուրս կգա: Ես վերջին անգամը լինի հա... Ել չտեսնեմ... (Գը-
նում է):

ԲԱՐՍԵՂ (ֆիչ հետ յետվից). — Արեղ վկա, զլուխդ մեռնի,
«տասը հազար մանեթ փաս ե քաշել»... Տո, բա եսպես ել անա-
մութություն կլինի. որական 10 - 12 ժամ աշխատենք, մեր քրտին-
քը քամեն, ելի խաղեյինը փաս ե քաշում: (Հետևից) Սուտի հերն
անիծվի, թե դա գարթ ե: (Աւստում է):

ԿԱՐՈ.— Հենց եղ խոսքերի համար ես խարտոցը բերանը կո-
խես, ետքան խարտոցես ատամները, հոգին դուրս գա: Բա խաղե-
յինի կնիկը, լազոտներն եղպես շիկ են անում, բա եղ վճարե-
ղից ե: Իրենք մեկի տեղ հազար են ծախսում, հետո ասում, վոր
մեր ծուլության պատճառով են փաս քաշում: Գիտենք, գիտենք,

դա ինչ փասներ են: Ձեզ սաղ աշխարհքն ել տան, ելի կասեք—
«փաս ենք անում»:

ԲԱՐՍԵՂ.— Կգտ դրանց վերջը, Կարո, կգա... իրենց արդար
պատիժը կստանան:

(Աւստում են: Պատգա):

Տ Ե Ս Ի Լ III

Նրանք յեվ Հակոբը

ՀԱԿՈԲ (այս ու այն կողմը նայելով, ծածուկ մեկնում ե մի
թուղիկ). — Կարո, կարգա, հետո տուր Բարսեղին:

ԲԱՐՍԵՂ.— Դա ինչ ե:

ԿԱՐՈ.— Թուղիկ ե:

ՀԱԿՈԲ.— Զգուշ, Բեգլարը չտեսնի: (Գնում է):

ԿԱՐՈ.— Բարսեղ, մի տես, կառավարիչը գնացել ե:

ԲԱՐՍԵՂ (գնում, նայում է յեվ յետ դառնում). — Ձկա, չի յե-
րևում:

ԿԱՐՈ (կարդում ե կամացուկ). — «Ընկերներ, վերջին ժամա-
նակներս գործարանատերերի սանձարձակության, լրբության չափն

անցել է: Արդեն ամեն տեղ 10—11 ժամվա բանվորական որր դարձրել են 12 ժ. և անխղճորեն շահագործում են մեզ: Նրանք տեսնում են, վոր դիմադրություն չկա, ավելի յեն ազահանում, և մենք վաղը, մյուս որը կտեսնենք, վոր 12 ժամը դարձրած է 13—14 ժամ: (Ծածկում է թուլցիկը, այս ու այն կողմ նայում):

ԲԱՐՍԵՂ (իսկն էլ նայելով).—Մի՛ վախենա, շարունակի:

ԿԱՐՈ.—«Համբերության բաժակը լցվել է, դաժան կապիտալի հարձակման պիտի դիմադրենք, ապա թե՛ վոչ կուլ ենք գնալու նրա անկուշտ վորկորին: Թիֆլիսի Սոցիալ-դեմոկրատական Կենտրոնական Կոմիտեն կոչ է անում Թիֆլիսի պրոլետարիատին ամենուրեք դադարեցնել աշխատանքները, կուռ շարքերով դուրս գալ փողոց ցույցի և իր կտրուկ ու հզոր խոսքն ասել յերես առած բուրժուազիային: (Այս ու այն կողմն է նայում):»

ԿԱՐՈ.—«Ում մեջ բարձր է հեղափոխական վոգին, ում մեջ կա հեղափոխական կայծ, ով պրոլետարիատի դասն իր սրտին մոտ է ընդունում, թող նա թողնի գործարանը, լինի մեր կուռ շարքերում: Վախկոտները տեղ չունեն մեր շարքերում: Դեպի փողոց, դեպի պայքար:

Կորչի՛ ցաքական կառավարությունը, կեցցե՛ Թիֆլիսի պրոլե-

տարիատը, կորչի՛ բուրժուազիան, կեցցե՛ Ռուսաստանի Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցությունը: Թիֆլիսի Կոմիտե:

Ահա, այս է թուլցիկի բովանդակությունը:

ԲԱՐՍԵՂ.—Ա՛խ, ի՜նչ կոչ է... հենց ասես, յես ինքս եմ խոսում եղ թուլցիկի տեղ:

ԿԱՐՈ.—Բարսեղ ջան, վոգևորելը լավ բան է, բայց այժմյանից հարկավոր է բոլոր ընկերներին կազմակերպել, վոր քսանընորսին վոչ-վոք գործի չկաչի, բոլորն ել դուրս գան ցույցի:

ԲԱՐՍԵՂ.—Այսինքն ինչպե՞ս ես ուզում կազմակերպենք:

ԿԱՐՈ.—Դե, իհարկե, մենք չենք կարող գործարանում ժողով անել, բոլորին միասին հավաքել:

Այսպես կանենք. հինգ-հինգ, յոթ-յոթ, տաս-տաս կհավաքվենք այս կամ այն ընկերով մոտ, ժողովներ կանենք, կկազմակերպվենք, այնուհետև խոսքներս մի, դուրս կգանք ցույցի:

ԲԱՐՍԵՂ.—Լավ ես ասում, այդպես անենք, բայց աշխատենք, վոչ-վոք չիմանա:

ԿԱՐՈ.—Վոչ-վոք, վոչ-վոք, ամեն ինչ ծածուկ:

(Այդ ժամանակ լսվում է գործարանի մյուս մասում մարսեյեզի մեղմ յեղը: Կարոն ու Բարսեղը վերացած լսումեն):

ԲԱՐՍԵՂ.—Ախ, յերբ ե լինելու են ուրը, վոր բոլոր յերկիրնե-
րի բանվորները միացած դուրս են գալու և վերջ տալու այս դրու-
թյան:

ԿԱՐՈ.—Մի վախենա, Բարսեղ, ուշ չե, մի քանի անգամ, վոր
կազմակերպված դուրս գանք ցույցի, ազատությունը հեռու չի
լինի:

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ (գործարանի մյուս մասում).—Այս ի՞նչ ե, այս
ի՞նչ յերգ ե:

ԲԱՐՍԵՂ.—Կառավարիչն ե, կառավարիչն ե: (Գործի յեն անց-
նում):

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.—Ես ո՞վ ե յերգում: Յես ձեզ ցույց կտամ յեր-
գել գործի ժամանակ: Բան, գործ միք անի, փողոցային յերգեր
յերգեցեք: Ասացեք, տեսնեմ, եդ ո՞վ ե յերգում: (ԼՈՒՍՅՈՒՆ): Ա,
չեք ասում, խոսքներդ մեկ եք արել: Լավ, յես ձեզ ցույց կտամ:
Ավանեսով, գործդ թող, գործարանից դուրս յեկ, դու ել բանվոր
չես:

ԱՎԱՆԵՍՈՎ.—Աղա, ինչո՞ւ, ի՞նչ եմ արել, վոր դուրս եք ա-
նում:

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.—Դուրս, դուրս, առանց վորև ե խոսքի: Առա-
ջինը դու յես ձենդ բարձրացրել:

ԱՎԱՆԵՍՈՎ.—Աղա, ախր եդ ո՞վ ա ասում:

Տ Ե Ս Ի Լ IV

Նրանք, կառավարիչ, Սերոբ, Գրիգոր,

Ավանեսով յեվ Հակոբ

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.—Դուրս, հիմար, դուրս, վոչ-մի աղա բան չեմ
հասկանում (հրհրելով բեմ ե դուրս բերում): Մինչև վոր գործա-
քանից դուրս չանեն ձեզ, խելքի չեք գա:

ԱՎԱՆԵՍՈՎ.—Ախր, ասացեք, տեսնեմ, մեղքս ի՞նչ ե, վոր
դուրս եք անում:

ԿԱՌԱՎ.—Դուրս, քեզ ասում եմ... ել վոչ-մի խոսք... բուն-
տով շշիկ հարամ զաղա...

ԱՎԱՆԵՍՈՎ.—Յես գիտեմ եդ ո՞վ ե խաբար տվել, յես նրան
ցույց կտամ (դուրս ե գնում):

ԿԱՐՈ (վոր այդ ժամանակ յեվ՝ աշխատում, յեվ՝ դիտում եր).—

Պարոն կառավարիչ, յեթե դուք Ավանեսովին դուրս անեք, մենք, բոլորս գործներս կգադարեցնենք:

ԿԱՌԱՎ. (բարկացած).—Ի՞նչ... Ի՞նչ... Յեթե նրա համար ցավում ես, դու ինքդ ել կարող ես դուրս գալ, «բասչոտը» պատրաստ ե:

ԲԱՐՍԵՂ.—Դուրս անելու մարդը մենք չենք. են մարդը, վոր յեկել է ձեզ խաբար տվել, նրան պիտի դուրս անել:

ԳՐԻԳՈՐ (վոր այդ ժամանակ գործիքները ձեռքին, գործը թողած, մի քանի բանվորների հետ յեկել եր աղմուկին).—Այո, պարոն կառավարիչ, նրան դուրս անել:

ՍԵՐՈՐ (նույնպես).—Մեղավորը նա յե:

ԿԱՐՈ
ԲԱՐՍԵՂ } Այո, նա յե:

ԿԱՌԱՎ. (զարմացած).—Այս ի՞նչ ե... Այս ի՞նչ ե....

ԳՐԻԳՈՐ.—Յեթե մեր գործարանում վորեւե բան ե լինում, մեղքը նրա մեջ փնտրեցեք:

ԿԱՌԱՎ.—Եդ համ եք ասում:

ԲՈՂՈՐԸ.—Բեգլարին:

ԳՐԻԳՈՐ.—Հրեն, են լրտեսին:

Տ Ե Ս Ի Լ V

Նրանք յեվ Բեգլար

ԲԵԳԼԱՐ (դուրս գալով բեմ, բարկացած).—Տո, յե՞րբ ես տեսել, վոր ես կառավարիչին խաբար եմ տվել, աչքովդ տեսել ես: Լրտեսը դու ինքդ ես:

ԲԱՐՍԵՂ.—Այո, դու յես խաբարներ տանողը, ինչ-վոր այս գործարան ես մտել, միշտ քո պատճառով կռիվներ են լինում:

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.—Ի՞նչո՞ւ յեք սրան մեղադրում: Ես խեղճը ինձ վոչինչ չի ասել: Դուք կարո՞ղ եք հաստատել:

ԿԱՐՈ (համարձակ).—Այո, կարող ենք հաստատել. Բագվում դա Միրզոյեի նավթահանքում ծառայելիս, միշտ բանվորներին մատնել ե. բանվորները նրան այնտեղից դուրս են քշել:

ԲԵԳԼԱՐ (կասալած).—Ստում ես, յես ինքս եմ դուրս յեկել:

ԳՐԻԳՈՐ.—Տեսա՞ր, վոր ասում եմ լրտես ես յեղել:

ԲԵԳԼԱՐ (խփում ե Գրիգորին եվ ոձիփից բռնում).—Եդ համ ես ասում լրտես:

ԳՐԻԳՈՐ.—Եդ համ ես խփում: (Խփում ե յեվ բռնում ոձիփից):

ԿԱՌԱՎ. (մեջ ընկնելով).—Եղ ի՞նչ էք ասում, եղ ի՞նչ էք
ասում:

ԿԱՐՈ
ԲԱՐՄԵՂ
ՄԵՐՈՒՑ

(Ամեն կողմից բռնում են Բեգլարին):

ԿԱՐՈ (ԲԵՂԱՐԻՆ).—Բայ թող...

ԲԱՐՍԵՂ. — Բայց...

УБРАНІ.—б...

ԲԵԳԼԱՐ (Գրիգորին).— Յես քեզ ցույց կտամ, թե ով է լըր-
տեսը: (Քառուս է ոնիփից):

ԳՐԻԳՈՐ (ֆաւելով ունիւից). — Յէս եւ քեզ ցույց կաւամ, Վոր
դու լրտես ես:

ԿԱՐՈՒ (Բեգլարիկ).—Քեզ ասուում եմ բաց թող...

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.—Վերջապես դուք հասկանում եք...

ԲԱՐՄԵՂ (Բեղարիկ).—Տո՛ւ, գլուխդ ցալում ե...

ሀቴሶበፍ.—ፊዳግ ፆጠጣ፡

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.— Դուք հասկանո՞ւմ եք, թե վորտեղ եք գըտ-
նվում... (բաժանում է) Կառավարչի մոտ թույլ եք տալիս իրար
ծեծել:

ԲԱՐՍԵՂ (բորում և Բեգլարին). — Կորիւր այստեղից, գու Բան-
վոր Հես, վոր մտել ես գործարան:

ԲՈՂՈՐՀ. — ԴՈՒՐԱ, ԳՈՒՐԱ այստեղից:

ԿԱՐՈՒ.—Քո տեղը չե գործարանը:

ԲԵՔԼՍՐ (գայրազած գնում է).—Կտեսնենք...

ԲԱՐՍԵՂ, — «Կտեսնենք»...

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ.—Այս ինչ խայտառակություն է, դուք ուզում եք «գարադավոյ» կանչե՞մ: Ի՞նչ իրավունքով դուք գործարանում իրավունքներ եք բանեցնում, սրան-նրան լրտես անվանում, ծեծում:

ԿԱՐՈՒ.—Պարոն կառավարիչ, մենք իրավունքներ չենք բանեցնում, բայց ասում ենք, վոր Ավանեսովը վոչ մի մեղք չունի, վոր Բեգլարի խոսքով նրան դուրս եք անում:

ԲԱՐՍԵՂ, — Թող Բեգլարը դուրս գա...

ԿԱՐՈՒ.—Յեթե Ավանեսովը մեղավոր ե, մենք բոլորս ենք մեղավոր: Նրա հետ միասին մեզ ել զուրս արե՞ք:

ԲՈԼՈՐԸ.—Այն, այն, մեզ ել:

ԿԱՌԱՎ.— Ինչպես յես տեսնում եմ, դուք բոլորովին փոխվել եք... Դուք ուզում եք իմ տեղ ^{մեծ կապիտալի} լինել, իրավունքներ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

բանեցնել, գործարանից բանվորներ դուրս անել: Այս դեպքից հետո այլևս ես ձեզ հետ խոսելիք չունեմ: Յես խաղեյինի հետ կխոսեմ, թող նա կարգադրություն անի: Այժմ գործներդ կացեք: (Դուրս ե գնում):

(Բանվորները ցրվում են իրենց տները յնվ գործի անցնում: Պաուզա):

ԲԱՐՍԵՂ (ժպտալով).— Կարո՞, տեսա՞ր, կառավարիչը վոնց կակղեց. եսպես չանեյինք, խեղճ Ավանեսովին դուրս եր անելու: Տեսա՞վ, վոր խոսքներս մեկ ա, թուլացա՞վ:

ԿԱՐՈ.— Թող գնա խաղեյինին ասի, մեզնից մեկն ու մեկին դուրս կանի, մենք ել մեր խոսքը կասենք:

ԲԱՐՍԵՂ (դես ու դեն նայելով).— Ո՞ւր գնաց Ավանեսովը: Ավանեսով, Ավանեսով: Տո՛, ի՞նչ ես դռան մոտ կանգնել: Արի, գնա գործիդ:

ԱՎԱՆԵՍՈՎ.— (Դուրս ե գալիս):

ԿԱՐՈ.— Մի վախենա, վոչ-վոք չի կարող քեզ դուրս անել:

ԲԱՐՍԵՂ.— Գնա գործիդ:

ԱՎԱՆԵՍՈՎ (գնալով).— Մենք ենք մեղավոր, վոր եզ լրտե-

սին դաս չենք տվել: (Բոլորն ել աշխատում են, լսվում ե քրքիկոց-չրքիկոց: Պաուզա):

ԲԱՐՍԵՂ (վյուս կողմում աշխատող բանվորներին ցածր ձայնով).— Տղեք, կառավարիչը գնաց:

ԳՐԻԳՈՐ (նեսից).— Հա՛, վոչ-վոք չկա:

ԲԱՐՍԵՂ.— Բեզլա՞րն ել:

ԳՐԻԳ.— Նա յել:

ԲԱՐՍԵՂ.— Տղեք, եսպես միշտ պինդ կացեք:

ԲՈՂՈՐԸ (նեսից).— Միշտ:

ԲԱՐՍԵՂ.— Գործադուլին ել:

ԲՈՂՈՐԸ.— Գործադուլին ել:

(Լսվում ե մարտիկների մեղմ յերգը, իսկ Կարոն ու Բարսեղը ժպտում են):

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Ի Յ Ր

Բ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը ներկայացնում է գործարանատիրոջ հարուստ կահավորված սենյակը: Աջ և ձախ կողմերում դռներ, իսկ դիմացը յերկու լուսամուտ: Մեջտեղը մի սեղան, վրեն թեյի բաժակներ, կոնյակ և այլն:

(Գերասիմ Յասսիչն ու Անդրեյ Իվանիչը, սեղանի շուրջը նրսած, գրույց են անում):

Տ Ե Ս Ի Լ Ի

Գերասիմ Յասսիչ, Անդրեյ Իվանիչ:

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (բեյի բաժակը դնելով սեղանին).—Անդրեյ Իվանիչ, միթե յես այդ բոլորը չգիտեմ: Պարզ է, վոր մեր գործարանի խառնակիճները կարոն, Բարսեղն ու Ավանեսն են: Յես չեմ հասկանում... Նրանց փոշին չպիտի լինի գործարանում:

ԱՆԴՐ. ԻՎ.—Ել յե՛րբ:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Բայ ի՜նչ արած... Առայժմ պիտի համբերենք, մինչև վոր դրանց զահրումար գործադուլն անցնի: Յեթե դրանց գործադուլը խաղաղ կանցնի, յես դրանց ցույց կտամ... Կարո՞

Բարսեղ, Ավանեսով... ինչ զատեր են, մի բուպեյում դուրս կը թռչեն գործարանից:

ԱՆԴ. ԻՎԱՆԻՉ.—Ա՛խր, ել ես ի՜նչ կառավարիչ եմ, վոր նրանց նման թուլաներն առաջիս խոսում են: Են որը հենց ասես կառավարիչը կարոն ու Բարսեղը լինեյին... Ի՜նձ դարձրել եյին մի կոպեկանոց... Այնպես եյին խոսում, կարծես գործարանատերն իրենք լինեյին: Քիչ է մնում գլխիս նստեն... Ձե՛, Գերասիմ Յասսիչ, ել ես չեմ կարող են գործարանում կառավարիչ լինել, վորտեղ կարոն ու Բարսեղն են:

Գ. ՅԱ.—Հ՛ր, Անդրեյ Իվանիչ, ինչո՞ւ, յես այդ չեմ հասկանում. յես ուզում եմ նրանց պահեմ. յես ուզում եմ, վոր այդպիսի սրիկաները քո առաջ խոսեն... Ի՜նչ արած, առայժմ պիտի հաշտվենք այս զրույթյան հետ: Ձե՛ս տեսնում, ինչպես են զազազել. կարծես, շղթայով կապած շներ լինեն, ուզում են բոլորիս ել պատառոտեն: Բայ, չե՛ս տեսնում, մի մահանի յեն ման գալիս, գործադուլ անեն, դուրս դան փողոց, մի կռիվ սարքեն, յեղած-չեղածներս թալանեն:

Տ Ե Ս Ի Լ II

Նրանք ել Յելենա Սերգեյեվնա.

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ. (նետ ևճնելով).— Ո՛ր, Անդրեյ Իվանիչ, ես վո՞ր խաչից... բարով եք յեկել: (Բարեկամ ե):

ԱՆԴՐԵՅ ԻՎ. (վեր կենալով ՏԵԼից, համբուրում է ձեռքը).— Յելենա Սերգեյեվնա, ինչո՞ւ վոր խաչից:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ. — Քանի ժամանակ ե չեք յերևում. ինչո՞ւ ձեր տիկնոջն ել չեք բերել, շատ ժամանակ ե նրան չեմ տեսնում: Խնդրեմ նստեցեք: (Նստում են):

ԳԵՐ. ՅԱՍ. — Անդրեյ Իվանիչն այնքան ե զբաղված, վոր ի՞նչ տեղն անգամ մոռացել ե, ինչ մնաց, վոր տիկնոջն ել բերի:

ԱՆԴ. ԻՎԱՆԻՉ. — Յելենա Սերգեյեվնա, մեզ ել կարելի յե ա- սել, ինչո՞ւ չենք գալիս: Գերասիմ Յասսիչը ձիշտն ասաց, վոր տեղ- ներս անգամ մոռացել ենք: Վերջին ժամանակներս գլուխներս այն- քան ե խառնվել բանվորների ձեռքին, վոր բոլորովին ժամանակ չենք ունենում գործարանից դուրս գալ:

ՅԵԼԵՆԱ ՍԵՐԳ. — Ի՞նչ ես ուզում դրանք:

ԱՆԴ. ԻՎ. (հեզմանով).— Հա... հա... հա... ութ ժամվա բան-

վորական որ, ծուլություն: Դեռ եղ բավական չե, քիչ ե մնում մեզ ել ծեծեն, գործարանից դուրս անեն, իրենք խաղեյնություն անեն:

ՅԵԼ. Ս. — Ֆի, եղ եր պակաս, խաղեյնություն:

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (հեզմամ ե).— Հա, հա, հա, խաղեյնություն...

ՉԵ վոր «սոցիալիստները» ասում են՝ գործարանները, ֆաբրիկա- ները բանվորներինը պիտի լինեն: Դե, տգետ բանվորներն ել, եղ խոստումներով խաբված, իրենց «հոր» աշխատած ֆաբրիկաներն են ուզում ելի... վոտերս կստանան:

ԱՆԴ. ԻՎ. (հեզմանով).— Բա, վոր ութ ժամյա բանվորական որ են ուզում: Ասում են Կարլ Մարքսն եղպես ե գրել. «Ութ ժամ աշխատել, հետո գործարանի դռները կողպել, ութ ժամ քուչեքում թրև գալ, ութ ժամ մրափել, յերկու-յերեք ժամ ել գործից ուշա- նալ»...

ԳԵՐ. ՅԱՍ. — Խելագար գիտնական, իսկապես վոր բանվորնե- րը դրանից խելոք գիտնական ել չեյին կարող ունենալ: Կաբինե- տում նստած՝ գլխին զոռ ե տվել, թե բանվորներին ութ ժամյա բանվորական որ ե հարկավոր: Ա՛յ... (ցույց ե ցալիս բռնակցի):

ԱՆԴ. ԻՎ.—Տգետ բանվորին ութ ժամյա բանվորական որ, մեզ հետ հավասարություն...

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Յես չգիտեմ, ինչո՞ւ յեն թույլ տվել հրատարակել նրա գրվածքները. միթե չեյին կարող վոչնչացնել. ել ինչո՞ւ յեն այդքան վոստիկանություն պահում: Կարծես, Կարլ Մարքսը պետություն է, վոր որենքներ է հրատարակում. «ութ ժամյա բանվորական որ, աշխատավարձի ավելացում, քաղաքական իրավունքներ, ֆի...»

ԱՆԴ. ԻՎ.—Այո, այո, Յերենա Սերգեյեվնան ճիշտ է ասում. պետությունն ինքն է մեղավոր, վոր թույլ է տալիս նման տխմար գաղափարներ տարածել մութ ու խավար բանվորության մեջ և կատաղեցնել մեր դեմ:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Ասում են, նա թողել է յերեք հատորանոց իր խելագարի կտակը՝ կապիտալը և ինքը գերեզման իջել. բարով արժանանա բանվորությունն այդ կաակին, խոսք չունիմ, լավ կտակ է. ամենալավ հայրը միայն կարող է այդպիսի կտակ թողնել... Հա, հա, հա, (հեգնանով) «սոցիալիզմ, կոմունիզմ»:

ԱՆԴ. ԻՎԱՆԻԶ.—Հա, հա, հա, Կարոն, Բարսեղը, սոցիալիզմ...

ԳԵՐ. ՅԱՍ (հեգնանով).—Ավանեսովը կառավարարության գըլնիս...

ՅԵԼ. Յ.—Մեր Անուշը ազատ քաղաքացի, հա, հա, հա...

ԱՆԴ. ԻՎ.—Բա մեր գործարանի սլեսար Մարկոսը Վարանցով-Դաշկովի պալատում:

(Բոլորը փահ-փահ ծիծաղում են):

Տ Ե Ս Ի Լ III

Նրանք, Մարգուշ, Ոսիկ, (դեռ դրսում)

ՄԱՐԳՈՒՇ.—Աստված վկա, ճիշտ եմ ասում:

ՈՍԻԿ.—Ճիշտ չես ասում, չեմ հավատում:

ՄԱՐԳՈՒՇ.—Ղորթ, զորթ եմ ասում:

ՈՍԻԿ.—Իսկ հայրիկն ինձ համար մի լավ ձի յե գնելու, վոր ես նստեմ և ամեն որ քաղաքում զբոսնեմ:

ՄԱՐԳՈՒՇ (ուրախ ներս վազելով).—Մամա, մամա, ճիշտ չե՞, վոր ինձ համար մի ավտոմոբիլ ես գնելու: (Փարվում է մորը):

ՈՍԻԿ (նրա հետևից).—Իսկ ինձ համար հայրիկը մի ձի: (Փարվում է հորը): Այդպես չե՞, հայրիկ:

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (շոյելով գլուխը).—Այո, բալիկս, քեզ համար մի աշխարհի ձի, վոր բոլորը մատով ցույց տան:

ՄԱՐԳՈՒՇ.—Իմ ավտոմոբիլում միայն յես պիտի նստեմ վարանցով-Դաշկովի նման, ել վոչ-վոր:

ՈՍԻԿ.—Իսկ իմ ձիիս վրա յես:

ՅԵԼ. Ս.—Ի՜նչ անքաղաքավարի յեք, ներս եք մտնում և Անդրեյ Իվանիչին չեք բարևում, ամսթ ձեզ:

ՄԱՐԳ. ՈՍԻԿ. { (ռեվերանս են անում յեվ բարեվում).—Բարև ձեզ:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Բարև ձեզ, բալիկներ (շոյում ե գլուխները): Բավական ժամանակ ե ձեզ չեմ տեսել. ինչքան մեծացել եք:

ՅԵԼ. Ս.—Այո, բալիկներս շատ են մեծացել: Դրանց մտադիր եմ այս ամառը տանել Գերմանիա՝ Կարլսբադի կուրորտը: Ասում են, վոր այս ամառը ահագին քանակությամբ հանգստացողներ են գնալու աշխտեղ: Մենք ել ենք ուղում գնալ:

ՄԱՐԳ.—Ճիշտ, մամա

ՈՍԻԿ.—Յես վաղուց գիտեմ, վոր գնալու յենք, ինձ ասել ես չե, մամա:

ՅԵԼ. Ս.—Այո:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Շատ լավ կլինի. հիանալի տեղ ե:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Յես վեց անգամ յեղել եմ աշխտեղ, միակ հանգըստանալու տեղն ե յերկրագնդիս վրա:

ՅԵԼ. Ս.—Ուղղակի ձանձրացել եմ Կովկասի ամառանոցներից. միշտ Աբասթուման, Կիսլավոդսկ, Բորժոմ, Դիլիջան, Յագվերի... Ֆի, ի՜նչ տեղեր են վոր...

ՄԱՐԳՈՒՇ.—Մամա, անպատճառ պիտի գնանք:

ՅԵԼ. Սերգ.—Այո, բալիկս, անպատճառ:

ՈՍԻԿ (ուրախացած, թռչկոսելով).—Ե՛յ, ջան, պիտի գնանք, պիտի գնանք...

ՄԱՐԳՈՒՇ.—Միասին, միասին...

ՈՍԻԿ.—Դո՛ւ յել հայրիկ:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Իհարկե, յես ել:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Դե, այժմ գնացեք, խաղացեք:

ՄԱՐԳՈՒՇ. ՈՍԻԿ. { (վազում են դուրս, գնալով).—Ե՛յ, ջան, գնալու յենք:
Գնալու յենք:

ՄԱՐԳՈՒՇ.—Յես ավտոմոբիլս հետս եմ տանելու:

ՈՍԻԿ.—Իսկ յես ձիս:

ՄԱՐԳՈՒՇ.— Յես այժմյանից պատրաստվելու յեմ:

ՈՍԻԿ.— Յես ել:

ՄԱՐԳՈՒՇ.— Անճւշ, անճւշ:

ՈՍԻԿ.— Անճւշ:

ՄԱՐԳՈՒՇ.— Պատրաստվիր:

ՈՍԻԿ.— Շորերը պատրաստիր: (Գնալով՝ այլեւս չի լսվում նրանց ձայնը):

Գ. ՅԱՍ.— (նրանց հետևից).— Ա՛խ, մոռացա... Մարգճւշ, Ոսիկ, բակ դուրս չգաք և չխաղաք փողոցային լակոտների հետ: Զգիտեմ, վճռակերպ եմ հավաքվում մեր բակը այդ լակոտները: Յելենա, դու լուրջ ուշադրություն դարձրու. դայակին ասա, վոր նրանց աչքաթող չանի, թե չե գանազան անկիրթ բանվորների, ծառայողների յերեխաների հետ են ընկնում փչանում:

ՅԵԼ. Ս.— Յես ել եմ այդ նկատել: Արգելել եմ:

Գ. ՅԱՍ.— Բոլորովին մոռացել են ոսերեն լեզուն, բոլորովին. միշտ հայեր են խոսում. ի՞նչներիս ե պետք տիրացու հայ ազգի այդ լեզուն. թող եդ լեզվով խոսեն գեղացիները, բաբոջիները, մեզ հարկավոր չի նա:

Յ. Ս.— Հազար անգամ ասել եմ, մեր դայակին դուրս արա, նորը վարձի, իսկ դճւ...

ԳԵՐ. ՅԱՍ.— Հա, Անդրեյ Իվանիչ, յես ել անպատճառ գնալու յեմ ամառանոց. ես ե, քանի տարի յե, չեմ լինում «զազրանիցի» դաշեքում... Ուղղակի ջղերս քայքայվել են:

ԱՆԴ. ԻԿ.— Խորհուրդ կտամ. հանգստություն հարկավոր ե ձեզ յերկարատե աշխատանքից հետո:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.— Ել վճր որվա համար ենք աշխատում:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.— Ես յերկիր չե, վոր մենք ապրում ենք. եշերի յերկիր... ճարումս ճար լինի, մի որ ել ե այստեղ չեմ ապրի: Մի քանի տարի յել ու հայդա:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.— Հա, Գերասիմ ջան, մեր տեղը չի կովկասը: Ուր շուռ ես գալիս, կոշտ ու կոպիտ, մուռտմր, գողեր, բուռնովչչիկներ, գյաղաներ:

Տ Ե Ս Ի Լ IV

Նրանք ել Բեգլար (ներս ե մտնում)

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (հետաքրքիր).— Հը, ի՞նչ յեղավ, ի՞նչ տեսար:
ԲԵԳԼԱՐ.— Այսոր վոչ-մի բանվոր գործարան չի յեկել:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Ի՜նչ ես ասում:

ԳԵՐԱՍ. ՅԱՍ.—Իսկ մյուս գործարանների բանվորները:

ԲԵԳԼԱՐ.—Նրանք ել չեն աշխատում: Մի ինչ-վոր գործարանում ուղեցել են աշխատել, յեկել են խանգարել:

Գ. ՅԱՍ.—Ի՜նչ ես ասում:

ԲԵԳ.—Ամեն տեղ գործը կանգնած է: Ասում են, Բագվումն ել է կանգնած:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Իսկ խանութները փակ են:

ԲԵԳԼ.—Վո՛չ: Բայց նրանք ել վախից յերևի շուտով կփակեն:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Ախր ասում էյի, վոր վերջին որերս դրանց փրստոցը շատացել է: Բայց չեյի կարծում, վոր կհամարձակվեն գործադուլ անել:

ՅԵԼ. Ս.—Իսկ փողոցում բանվորները յերևում են:

ԲԵԳԼ.—Ասում են Որթաճալայից հավաքված՝ զալու յեն Յերեվանյան հրապարակով անցնեն, գնան Նախալովկա:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Ուրեմն լավ պատրաստություն են տեսել, խոսքները մեկ են արել:

ՅԵԼ. Ս.—(Տեղից վեր է կենում, մոտենում լուսամուտին):

ԲԵԳԼԱՐ.—Այդպես է յերևում:

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (Բեզարին).—Բա դու գործարանում չեյի՞ր տեսնում, վոր նրանք պատրաստություններ են տեսնում. բա նրանց թուղցիկներից մեկը ձեռքդ չընկա՞վ:

ԲԵԳԼԱՐ.—Շատ աշխատեցի, չընկավ: Զգուշ եյին, իսկի ինձ սեր չեյին ասում: Բայց չէ՞ վոր զգուշացրել էյի ձեզ: (Լսվում է հեռվում ռաս մեղմ ձայնով մարսելիքը):

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Հենց ասես բազմություն է գալիս, նայեցեք...

ԲՈԼՈՐԸ.—Ո՛ւր է, ո՛ւր է: (Վեր են կենում, լուսամուտից նայում):

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (դիտելուց հետո).—Այո, բազմություն է գալիս:

ԱՆԴՐԵՅ ԻՎ.—Նրանք են, տեսնում չէ՞ք ծայրն ուր է հասել:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Ինչո՞ւ այսոր փոստիկանության թիվը չեն ավելացրել: Միթե կառավարությունն այս չի տեսնում, զարմանում եմ:

ԱՆԴ. ԻՎԱՆ.—Այսպիսի որ զորք պիտի շրջի քաղաքի փողոցներում, այնինչ վոչ-մի զինվոր չի յերևում:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Յեթե զորք դուրս չգա, կարող է անկարգություն լինել:

ԳԵՐ. ՅԻՍ.—Ախպեր, ութ ժամվա բանվորական որ չեն ու-

դում, պինդ տեղն ընկնի 12 ժամը 10-ը կղարձենք, ել ի՞նչ են ուզում: (Յերգի ձայնը հետզհետե մոտենում է):

Յե՛կ. ՍԵՐԳ.— Լսում եք յերգը:

ԱՆԴ. ԻՎ.— Մոտենում են:

(Ներսում պաուզա, ամբոխը մոտենում է մարսելյեզով):

ԳԵՐ. Յ.— Անճուշ, անճուշ...

ԱՆՈՒՇ (ներս վազելով).— Համե, համե:

Գ. ՅԱՍ.— Դռները պինդ կողպիր, հետևից ել յերկաթը գցիր:

Յեթե դուռը ծեծող լինի, բաց չանես:

ԱՆՈՒՇ.— Լավ: (Գնում է):

ԱՆԴ. ԻՎ.— Խանութների դռները փակում են:

Գ. ՅԱՍ.— Իհարկե, կփակեն. չե՞ վոր դրանք դուրս են գալիս թալանի:

(Յերգն ավելի յե մոտենում):

Ա. ՋԱՅՆ (փողոցում).— Կորչի՛ բուրժուազիան, կորչի՛ ցարական կառավարությունը:

Բ-ը.— Կեցցե մեր համերաշխությունը:

Գ-ը.— Կեցցե մեր միությունը:

Դ-ը.— Долой самодержавие.

Բ-ը (վրացերեն).— Գառմարջոս մուշաթա-երթոբաս:

Դ-ը.— Կեցցե սոցիալ-դեմոկրատիան, կորչի՛ միապետությունը:

(Ընդհանուր, ցածր, խառը խոսակցություն փողոցում):

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (վախված).— փեղկերի յետևից նայեցեք, կա՞րող են նկատել:

Յե՛կ. ՍԵՐԳ.— Յերեխեքս, յերեխեքս, (վազելով դեպի դուռը):

Ոսիկ, Մարգոն...

Տ Ե Ս Ի Լ V

Նրանք, Մարգուտե եվ Ոսիկ

ՄԱՐԳՈՒՇ (ներս վազելով, վախեցած).— Մամա, մամա...

ՈՍԻԿ (նրա յետևից).— Մամա, սա ի՞նչ է:

Յե՛կ. ՍԵՐԳ.— Վոչինչ, բալիկս, բանվորներ են, անցնում են:

ՈՍԻԿ.— Ինչո՞ւ:

Յե՛կ. ՍԵՐԳ.— Ենպես: Սպասեցեք: (Ներսում բոլորն ակամջ են դնում):

Ա. ՃԱՌԱՆՈՍ (փողոցում, ծանր).—Ընկերներ, ձեռները կոշտացած, գործարաններում տանջված ընկերներ: Ահա տեսնում եք այս չքեղ տները: Այստեղ են մեր արդար քրտինքով աշխատած փողերը վայելում, գիշեր-ցերեկ քեֆեր անում: Մեզնից ով է իր կյանքում ուրախ որ տեսնում: Մեր յերեխաները քաղցից մեռնում են, իսկ սրանք մեր թշվառության վրա ծիծաղելով, իրենց գրպաններն են հաստացնում:

ԳԵՐ. Յ.—Անամոթ, ձեզ և ձեր լակոտներին մենք չենք պահում:

ԱՄԲՈՒ.—Կորչեն ձրիակերները, կեցցեն աշխատավորները:

Ա. ՃԱՌ. (շարունակում է). — Ընկերներ, վոր մենք այսօր դուրս ենք յեկել փողոց, պիտի պահանջենք մեր գործարանատերերից ութ ժամյա բանվորական որ, աշխատավարձի ավելացում, հակառակ դեպքում մեզնից վոչ-մեկը չի աշխատի, գործարան չի գնա:

(Փողոցում ընդհանուր, ցածր խոսակցություն: Այդ ժամանակ մի քար փերում է լուսամուտի ապակին յեվ ընկնում սենյակի մեջ: Առաջանում է իրարանցում. բոլորը թագնվում են այս ու այն անկյունում):

Յ. ՍԵՐԳ. (սարսափած).—Վհւյ, աչքներդ քոռանա (վազում է դեպի յերեխեք):

ՄԱՐԳ.—Մամա, մամա (փաթաթվում է մոր):

ՈՍԻԿ (նույնը).—Մամա, վախում եմ:

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (սեղանի սակից).—Միք վախենա, պառկեցեք հատակին: (Բոլորը սապ են անում):

ԱՆԴՐ. ԻՎ. (բազկաթոռի նետվից).—Բեգլար, փակիր փեղկերը:

ԲԵԳԼԱՐ.—(զգուշությամբ փակում է յեվ նեղից նայում):

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (սեղից, դողալով).—Ախ, ինչ որի հասանք: Ուր ե վոստիկանությունը, ուր են կազակները: Ել վոր որվա համար են... Անոռ, Անոռ, պինդ կողպի:

ՈՍԻԿ.—Մամա ջան, վախում են:

ՄԱՐԳՈՒՇ.—Յես ել:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Միք վախենա, այդպես պառկած մնացեք:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Տեսնես վոր սրիկան եր այդ քար նետողը:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Ախպեր, 12 ժամը 10-ը կդարձնեմ, ել ի՞նչ են ուզում:

Ա. ՃԱՌ.—Ընկերներ: Այսօր պրոլետարիատը իր խոսքը պիտի

ասի, իր պահանջներն անի: Այսօր բողոքի ուր ե: Այսպիսի որերին մեր ընկերներից շատերն են ընկել, շատերը զոհվել բանվորութեան ազատութեան համար: Այսօր նրանց վրեժի ուրն ե: (Յերգում են «դուք գոն գնացիք» յետ առաջ շարժվում: Պատուգա):

ԳԵՐ. ՅԱՍ.— Կարծես, գնում են:

ԲԵԳ.— Գնում են:

ԱՆԴ. ԻՎ.— Հա:

ՅԵԼ. Ս.— Փնոք աստուծո:

(Բոլորը քազսից դուրս են գալիս):

ԳԵՐ. ՅԱՍ.— Ել ուրիշ տեղ չկա՞ր կանգնելու, մեր տան առաջն էր ֆնացել: (Յերգը գնալով, սեղմանում է):

ԱՆԴ. ԻՎ.— Բեգլար, մեր լածիրակներն այդտեղ են:

ԲԵԳ. (փեղկը լայն բացելով, դիտելով). — Կարոն, Բարսեղն, Ավանեսովն առջևից են գնում, կրծքներին կարմիր:

ԳԵՐ. ՅԱՍ. — Սրիկաներ, յես ձեզ ցույց կտամ: (Ներսում: Պատուգա):

ԲԵԳԼ. (փեղկերը լայն բացելով). — Հեռվում ձիավորներ են երևում, կարծես կազակներ են, ժողովրդին քշում են:

(Բոլորը վազում են դեպի լուսամուտ):

Գ. ՅԱՍ. (ուրախացած). — Ո՛ւր են:

ԲԵԳԼԱՐ.— Հրեն:

ԱՆԴ. ԻՎ.— Նրանք են, նրանք: (Լսվում է *srufng*, յերգը դադարում է):

ԳԵՐ. Յ.— Նրանք են, արծիվներն են:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.— Ա՛խ, աստված, վերջապես:

ՄԱՐԳՈՒՇ.— Մամա, ել չվախենանք:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.— Վո՛չ, գնացեք մյուս սենյակը, սպասեցեք, կգամ:

ՈՍԻԿ } (գնում են մյուս սենյակը):

ՄԱՐԳ. }
ԱՆԴ. ԻՎ.— Տեսեք, ժողովուրդն ինչպես է փախչում: (Տեսնոցը սասկանում է, բայց ընդհարումներով, վորպեսզի բեմի խոսքերը լսելի լինի հասարակության):

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (հրեմանալով). — Ձեր ձիերի վորքերին մատաղ, ա կազակներ, Ախր ասում էյի, դրանք մեռած չեն է...

ԱՆԴ. ԻՎ.— Ինչպես երևում է, ոգումն են կրակում, վոր ժողովրդին ցրեն:

ԲԵԳԼԱՐ.—Վո՛չ, տեսնում եք, ընկնողներ ել կան: (Պառլա):

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Ել վտանգ չկա:

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Գերասիմ ջան, լուսամուտից հեռացիր:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Ի՞նչ ես ասում, այ կնիկ, կազակները հո յերե-
խա չեն, նրանք մեր տների վրա յերբեք չեն կրակի:

ԲԵԳԼԱՐ.— Տեսեք... տեսեք, բանվորներն ատրճանակներով
են... կրակում են կազակների վրա:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Հ՛լմ, ի՞նչ կարող են անել վոդորմեյի ատրճանակ-
ներով:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Իհարկե, մոսին հրացանի առաջ ի՞նչ են ատր-
ճանակները: Կազակները չեն ուզում կռվել, թե չե նրանց մի բո-
պեյում կռտեն:

ԲԵԳԼԱՐ.—Կարծես, կազակները հետ են քաշվում:

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (վախեցած).—Ի՞նչ...

ԱՆԴ. ԻՎ.—Ձի կարող լինի...

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Բանվորներն առաջ են գալիս:

ԲԵԳԼԱՐ.—Խաղեյին... խաղեյին, մի տեսեք... Կարոն, Բար-
սեղը, Ավանեսովն ատրճանակներով:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Եդ նրանք են... Սրիկաներ... Յեթե դուք վաղը

կենդանի կմաք, կտեսներ, թե ինչպես ութ ժամվա բանվորական
որը հարամ կանեմ ձեր գլխին:

ԲԵԳԼԱՐ.—Ձե, կազակները շատացան:

ԱՆԴ. ԻՎ. (հրմվանում).—Քշում են:

ԳԵՐ. ՅԱՍ.—Տեսեք, ինչպես են ձիերի վոտքերի տակ տրո-
ւում:

ԱՆԴ. ԻՎԱՆ.—Մտրակներով են գործում...

ՅԵԼ. ՍԵՐԳ.—Փախցրին:

ԱՆԴ. ԻՎ.—Բռավո՛, կազակներ, բռավո՛...

ԳԵՐ. ՅԱՍ. (հեռանալով լուսամուտից).—Դե, ել վախ չկա:
(Ձեռք դնում է Անդ. Իվանիչի ուսին): Անդրեյ Իվանիչ, դե վաղը
քեզ տեսնեմ... Կարոյին, Բարսեղին, Ավանեսովին և ում վոր ու-
զում ես (ցույց տալով վզակոթին տալը) «բասչոտ» արա: Վաղը
քեֆ ենք անում, կնոջդ հետ համեցեք:

ԲԵԳԼԱՐ.—(Փայլում է):

(Վ Ա Ր Ա Գ Ո Ի Յ Ր)

Գ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը ներկայացնում է Կարոյի աղքատիկ սենյակը: Ձախից մի դուռ, դիմացից լուսամուտ: Աջ կողմում թախտ: Մի անկյունում անկողինը դարսած, շորով ծածկված: Լուսամուտի մոտ մի սեղան, աթոռակներ:

(Վարագույրը բացվելիս՝ լավում է II գործողության srufngի շարունակությունը, վորը հանդարտվում է, յերբ Սոնան սկսում է խոսել):

Տ Ե Ս Ի Լ Ի

Սոնա, Սիրան

ՍՈՆԱ. (ծնկան տակ, լավով)...—Ախր ասում էյի, վորդի, մի գնա, գործ չունիս, թագավորի գործի դեմ չես կարա կռիվ անես...

ՍԻՐԱՆ.—Սոնա, դու յեւ բան ասեցիր, նա կռիւ հետ ինչ գործ ունի վոր...

ՍՈՆԱ.—Խոսքս չլսեց, ով ա իմանում, ինչ պատահեց...

ՍԻՐԱՆ.—Վոչ մի բան չի պատահել, գուր տեղը մի անհանգրստանա:

(Պահ մի srufng):

ՍՈՆԱ.—Ձեա լսում, ինչ տրաքոց ե... Եսքան տրաքոցի մեջ ով սաղ կմնա: Ձե, Սիլան, վորդիս, մինուճար վորդիս ձեռքիցս գնաց:

ՍԻՐԱՆ.—Հարող ուր ե գնացել:

ՍՈՆԱ.—Նա յեւ չհամբերեց... հենց լսեց տրաքոցը, չկարացի սահեմ, վազ տվավ հետևից:

ՍԻՐԱՆ.—Ձուր տեղը լաց մի լինի:

ՍՈՆԱ.—Վոնց լաց չլինեմ... Ախ, Կարո...

ՍԻՐԱՆ.—Տրաքոցի ժամանակ մի հայաթ մտած կլինի, յերախա չի հո:

ՍՈՆԱ.—Հենց եղ ա, վոր նա համբերող չի: Առավոտյան, վոր տարճանակը հետը տարավ, ասեցի մի տանի: Ասեց՝ ուզում ե արնից ուղ անի: Յես ինչ իմանայի, վոր եղթավուր բանի համար ա տանում:

ՍԻՐԱՆ.—Եղպես եւ կլի: Տարած կլի թաքցնելու:

ՍՈՆԱ.—Ուր ե, վոր եղպես լիներ... Ախ, Կարո, իմ մինուճար բախտ: Ուր ես, մի անգամ եւ քեզ տեսնեյի... (Ծնկին է տալիս):

§ Ե Ս Ի Լ II

Նրանք ել Գրիգոր

ԳՐԻԳՈՐ (նեվալով ներս և մնում)։ — Դեղի՞, Կարոն տուն
չեկա՞մ։

ՍՈՆԱ.— Գրիգոր... Հը, ուր ա Կարոն, մի ասի, տեսնեմ, վոր-
տեղ ա։

ԳՐԻԳ.— Բա յես կարծում եյի, վոր յեկած կըլի։

ՍՈՆԱ.— Դե, ասա, ուր ա Կարոն, նա սաղ ա։

ԳՐԻԳ.— Ե՛, դեղի, դու յեկ բան ասեցիր, ինչ պիտի լինի վոր։

ՍԻՐԱՆ.— Նրա հետ չեմ յեղել։

ԳՐԻԳ.— Ինչպես չե, միասին եյինք. յերբ կազակները յեկան,
սկսեցին մտրակներով ծեծել, Կարոն ու Բարսեղը ատրճառակներով
կրակելով մի կողմ ընկան, յես մի կողմ ..

ՍՈՆԱ.— Հետո... հետո...

ԳՐԻԳ.— Ել ինչ հետո, ել իրար չտեսանք։

ՍԻՐ.— Հարսին չպատահեցիր։

ԳՐԻԳ.— Ձե, նա ետեղ ինչ ա անում։

ՍՈՆ.— Են տունը քանդվածն ել ա գնացել Կարոյի հետեից,
Սուրիկն ել. ինչ իմանամ, տունս քանդվել, պրծել ա։

ԳՐԻԳՈՐ.— Դե, դեղի, մենակ քո տղեն չի ետեղ, հազարնե-
րով մարդիկ կան։ Կարոն ու Բարսեղը ետեսակ տղեք չեն, վոր
նրանց սպանեն։ Ջրաղացի քարի տակն ել գցես, դուրս կգան։ Միա-
միտ կաց...

§ Ե Ս Ի Լ III

Նրանք յել Սուրիկ

ՍՈՒՐԻԿ (լալով ներս և վազում)։ — Դեղի... գեղի... պապեն
վիրավորված ա...

ՍՈՆԱ (ծկրում և)։ — Վո՛ւյ, ինչ ասեցիր։

ԳՐԻԳ.— Վիրավորված (դուրս և վազում)։

ՍԻՐԱՆ.— Վիրավորված (դուրս և վազում)։

ՍՈՆԱ (վազելով դեպի դուռ)։ — Կարո՞ ջան, աչքերս քոռա-
նան, Կարո՞, Կարո՞...

§ Ե Ս Ի Լ IV

Նրանք, Կարո, Բարսեղ յեւ Գրիգոր

(Կարոն վիրավորված է կրծքից, Բարսեղն ու Գրիգորը կոնքի սակն ընկած, բերում են):

ՍՈՆԱ (ծկլքալով).— Վճռւյ, բալաս, Կարո, ես ի՞նչ հալի յես:

ԲԱՐՍ.— Դեղի, լաց լինելու ժամանակը չե, անկողինը գցի:

ՍՈՆԱ (վագում է ներքնակն ու բարձր գցում, Սիրանն էլ ոգնում է).— Կարո, աչքերս կուրանային, քեզ եղպես չտեսնեյի...

ՍՈՒՐԻԿ.— Մի կողմ փաշված, լալիս է):

ԿԱՐՈ.— Դեղի, ի՞նչ ես լաց լինում... (Պառկեցնում են):

ՍՈՆ.— Վճռաց լաց չլինեմ, ես ի՞նչ ա քու հալը:

ԲԱՐՍ.— Դեղի, դու յեւ ի՞նչ ես... մի քիչ վիրավորված ե, եւ լի... (Վի կողմ Գրիգորին) Գրիգոր, վազիր բժշկին:

ԿԱՐՈ (կրծքից բռնելով).— Ա՛խ, կարծես...

ՍՈՆԱ.— Կարո ջան, ջուր տամ:

ԿԱՐՈ.— Հա:

ՍԻՐԱՆ.— Յուրա ջուր չտաս, եփած լինի (վագում, բերում է):

ՍՈՆԱ.— Կարո ջան, գլուխդ բարձր դիր (բարձրացնում է):

ԲԱՐՍԵՂ.— Բա, հարսն սուր է:

ԿԱՐՈ.— Շուշանն սուր է:

ՍՈՆԱ.— Գնացել է քո հետեից:

ԿԱՐՈ.— Ա՛խ, կուրծքս...

ՍԻՐԱՆ.— (Ջուր է բերում):

ՍՈՆԱ (գլուխը բարձրացնելով).— Խմիր, սիրտդ վրադ կենա:

ԿԱՐՈ.— Դեղի, լավ չեմ:

ԲԱՐՍԵՂ.— Կարո, համբերիր, ես բույեյիս բժիշկը կգա:

ԿԱՐՈ.— Ինձ բժիշկ չի հարկավոր, իմ վերքս խորն է:

ՍՈՆԱ

ՍՈՒՐԻԿ } (լաց են լինում):

ԿԱՐՈ.— Դեղի... Սուրիկ... աղաս, լաց միք լինի, գողության, ափազակության մեջ չեմ վիրավորվել... Սուրիկ. . . արի այստեղ (նստրում է նակասը): Բարսեղ, Սուրիկին կտանես իմ ճամբով... Չմոռանաք վրեժն այսորվա ընկած ընկերներին: Մենք... այսոր... ընկանք, բայց կհաղթենք... (շունչը փչում է):

ՍՈՆԱ (հեծկիսալով).—*Կարո, Կարո, փորդիս* (ընկնում է անկողնու վրա):

ՍՈՒՐԻԿ. - *Պապան, պապան* (լալիս է):

ԲԱՐՍԵՂ. (Բարձի մոտ, քաշկիմակն աչքերին):

Տ Ե Ս Ի Լ V

Նրանք ել Շուշան

ՇՈՒՇԱՆ (հեռվից լալով).—*Կարո, Կարո, մեռած լինեյի...*
Ո՞ւր ե, ո՞ւր ե (ներս մտնելով): *Վճրաեղ ե...* (մոտենալով անկողնուն) *Կարո...* (Բայց տեսնելով մյուսների լացն ու կոծը լեվ անշարժ դիակը, ծկլթալով ընկնում է անկողնու վրա): *Դեղի...*
Սուրբիկ... *Կարոն ..*

(Վ Ա Ր Ա Գ Ո Ի Յ Ր)

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0408272

Գինը 40 կոպ.

11091

9107

1

2